

СЛАВУТИЦЬКИЙ ОБЕРІГ

Святослав Воїнов

●

ЩЕ РАЗ ПРО «СЛАВУТИЧ»

Дуже цікаву і потрібну справу започаткував журнал в розділі «Славутицький оберіг», публікуючи матеріали з історії походження топонімів нашого Сіверянського краю. У статті «Що означає слово «славутич» Володимир Задко подає першу спробу пояснення кількох топонімів, зокрема слова «славутич». Цей топонім, дійсно, дуже поширений в Україні і має давньоруське походження. Але наші уявлення про це слово будуть неповними і дещо помилковими, якщо обмежитись лише тим значенням, яке зафіксоване в словнику В. Даля — «славу-та» в ньому пояснюється як «гарна, мальовнича місцевість».

Важливо нагадати, що вперше «славутич» згадується в геніальній літературній пам'ятці Київської Русі «Слові о полку Ігоревім»:

«Ярославна рано плачет Путивлю городу на забороле, аркучи: «О Днепре Славутицю! Ты пробил еси каменныя горы сквозе землю Половецкую».

Серед літературних пам'яток, окрім «Слова», цей термін зустрічається лише в пам'ятці XVII ст. — «Повісті про Сухана».¹

У словнику І. Срезневського слово «славутич» пояснюється як «славний, славетний». Саме в цьому значенні знайдено в «Повісті временних літ» слово «словутьний». В його основі широковживане з найдавніших часів дієслово «слуті, слову», одне з значень якого «бути відомим, славним, уславленим, славетним».² Саме так, а не в значенні «гарна, мальовнича місцевість» згадується Дніпро як в «Слові», так і в українському фольклорі:

«На Лиман-ріку іспадали,
К Дніпру-Слауті низенько укланяли».

Або в іншій пісні:

«Ой, джуро Яремо,
Та добре ж ти дбай,
Та на коня сідай,
Ой, та їдь ти понад лугом та Базавлугом,
та понад Дніпром-Славутою».

Тобто, ще у XVII ст. слово «славу-та, славутич» досить широко вживалось саме в Україні. Під 1601 р. згадується навіть прізвище Славутич Каспар Матвійович.

Про це ж свідчить і словник Б. Д. Грінченка, в якому зафіксовано вживання в українській мові навіть на початку ХХ ст. слова «славутний» в значенні «славетний».

Не випадково, що з усіх письменників ХІХ ст. найчастіше використовував в своїх творах це слово Пантелеймон Куліш («Бажав еси, Тарасе, щоб тебе поховали над Дніпром-Славутою»; «Суджено за море славутою-Дніпром та за Дунай плисти»; «Дшпру-Словутиці низесенько вклоняють», тощо).³

Таким чином, в Україні слово «славутич, словута» найчастіше вживалось в значенні «славний, славетний». Саме таке пояснення і заслугує найбільша, наймогутніша річка України, в яку щиро закоханий кожен, хто живе на її берегах.

Джерела та література

1. Словарь-справочник «Слова о полку Игореве». — Л., 1967. — Вип. 2. — С. 31.
2. Там само. — Вип. 6. — С. 238.
3. Грінченко Б. Д. Словарь украинского языка. — К., 1909. — Т. 4. — С. 149.

